

Soạn văn lớp 6:

Bài Số từ và lượng từ

I. KIẾN THỨC CƠ BẢN

1. Số từ là gì?

a) Ví dụ:

(1) Hai chàng tâu hỏi đồ sính lễ cần sắm những thứ gì, vua bảo: "Một trăm ván cơm nếp, một trăm nệp bánh trưng và voi chín ngà, gà chín cựa, ngựa chín hồng mao, mỗi thứ một đôi".

(Sơn Tinh, Thủy Tinh)

(2) Tục truyền đời Hùng Vương thứ sáu, ở làng Gióng có hai vợ chồng ông lão chăm chỉ làm ăn và có tiếng là phúc đức.

b) Dựa vào các từ in đậm, hãy tìm các cụm danh từ.

Gợi ý: hai chàng, một trăm ván cơm nếp, một trăm nệp bánh trưng, chín ngà, chín cựa, chín hồng mao, một đôi; thứ sáu, hai vợ chồng ông lão.

c) Các từ hai, một trăm, chín, một, sáu.. đứng ở vị trí nào trong cụm từ và bổ sung ý nghĩa gì?

Gợi ý: Các từ trên là số từ, bổ sung ý nghĩa về số lượng cho danh từ đứng sau nó.

d) Hãy mở rộng cụm từ một đôi về phía sau, ví dụ: một đôi đũa

đ) Từ đôi trong các cụm từ trên có phải là số từ không? vì sao?

Gợi ý: một đôi, một đôi đũa là các cụm danh từ. Phần trung tâm gồm có đôi là danh từ chỉ đơn vị, đũa là danh từ chỉ sự vật, một là số từ.

e) Số từ là những từ chỉ số lượng và thứ tự của sự vật. Khi biểu thị số lượng sự vật, số từ thường đứng trước danh từ. Khi biểu thị thứ tự, số từ đứng sau danh từ, ví dụ: thứ sáu.

Chú ý phân biệt giữa số từ với những danh từ chỉ đơn vị gắn với ý nghĩa số lượng, ví dụ một đôi: đôi không phải là số từ, là danh từ chỉ đơn vị (một đôi đũa). Các

danh từ chỉ đơn vị có ý nghĩa gắn với số lượng thường gặp như: đôi, tá, cặp, chục,...

f) Lấy ví dụ về cụm danh từ có các từ tá, cặp, chục.

Gợi ý:

- một tá bút chì
- một cặp bánh giày
- một chục trứng gà

2. Lượng từ

a) Ví dụ:

[...] Các hoàng tử phải cời giáp xin hàng. Thạch Sanh sai dọn một bữa cơm thết đãi những kẻ thua trận. Cả mấy vạn tướng lĩnh, quân sĩ thấy Thạch Sanh chỉ cho dọn ra vền vền có một niêu cơm bé tí xíu, bĩu môi, không muốn cầm đũa.

(Thạch Sanh)

b) Dựa vào các từ in đậm, hãy xác định các cụm danh từ.

Gợi ý: các hoàng tử; những kẻ thua trận; cả mấy vạn tướng lĩnh

c) So sánh các từ in đậm trên với số từ (về vị trí so với danh từ, về ý nghĩa).

Gợi ý: Các từ in đậm trên là lượng từ, chúng giống với số từ ở vị trí cùng đứng trước danh từ, khác với số từ ở ý nghĩa:

- Số từ chỉ số lượng hoặc thứ tự của sự vật;
- Lượng từ chỉ lượng ít hay nhiều của sự vật.

d) Đặt các cụm danh từ có các lượng từ trên vào mô hình cụm danh từ:

Phụ trước		Trung tâm		Phụ sau	
t2	t1	T1	T2	s1	s2
	các		hoàng tử		

	những	kẻ		thua trận	
cả	mấy vạn		tướng lĩnh, quân sĩ		

đ) Người ta chia lượng từ thành hai nhóm: nhóm chỉ ý nghĩa toàn thể (ví dụ: cả, tất cả, tất thảy,...) và nhóm chỉ ý nghĩa tập hợp hay phân phối (ví dụ: các, những, mọi, mấy, mỗi, từng,...).

f) Đặt 3 câu trong đó có lượng từ mang ý nghĩa toàn thể, 3 câu có lượng từ mang ý nghĩa tập hợp hay phân phối.

Gợi ý:

- Câu có lượng từ mang ý nghĩa toàn thể như: Tết nguyên đán, tất cả học sinh được nghỉ học một tuần.
- Câu có lượng từ mang ý nghĩa tập hợp hay phân phối như: Cô giáo chủ nhiệm căn dặn từng học sinh trước khi nghỉ hè.

II. RÈN LUYỆN KĨ NĂNG

1. Tìm số từ có trong bài thơ sau. Chúng thuộc loại số từ nào?

Không ngủ được

Một canh... hai canh... lại ba canh,
 Trần trọc bần khoản, giấc chẳng thành;
 Canh bốn, canh năm vừa chợp mắt,
 Sao vàng năm cánh mộng hồn quanh.

(Hồ Chí Minh)

Gợi ý:

- Số từ chỉ số lượng: một canh, hai canh, ba canh, năm cánh;
- Số từ chỉ thứ tự: canh bốn, canh năm.,

2. Các từ in đậm trong hai dòng thơ sau thuộc loại số từ nào? Chúng được

dùng với ý nghĩa ra sao?

Con đi trăm núi ngàn khe

Chưa bằng muôn nỗi tái tê lòng bầm

(Tố Hữu)

Gợi ý: Các từ trăm, ngàn, muôn là số từ chỉ số lượng, có ý nghĩa tượng trưng cho số lượng rất nhiều.

3. So sánh ý nghĩa của từ "từng" và "mỗi" trong hai câu sau:

a) Thần dùng phép lạ bốc từng quả đồi, dời từng dãy núi [...].

(Sơn Tinh, Thủy Tinh)

b) Một hôm, bị giặc đuổi, Lê Lợi và các tướng rút lui mỗi người một ngã.

(Sự tích Hồ Gươm)

Gợi ý: Điểm giống nhau về ý nghĩa giữa hai từ này là chỉ sự tách ra từng sự vật, từng cá thể. Khác nhau là: từng mang ý nghĩa lần lượt, có trình tự, hết cái này đến cái khác còn mỗi mang ý nghĩa nhấn mạnh sự tách biệt, không có nghĩa lần lượt theo trình tự.